

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Bekir Bozdağ** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Burcu Çelik Özkan
Muş Milletvekili

Cezaevlerinde hak ihlallerinin son dönemlerde sıklıkla yaşandığına dair bilgiler tarafımıza ulaşmakta ve insan hakları örgütlerinin yayınladığı raporlarda da yer almaktadır.

Özellikle hasta tutuklu ve hükümlülerin; revire ve hastaneye çıkarılmaları, hastane koşullarında tedavileri konusunda yaşadıkları sorunlar sık sık basında yer almaktadır. Tutuklu ve hükümlülerin çıkarıldıkları hastanelerde yaşadıkları sorunların başında askerlerin muayene odasında bulunmayı istemeleri ve kelepçeli olarak muayene dayatılması gelmektedir. Konu ile ilgili olarak Afyon Dinar T Tipi Cezaevinde kalan göz, mide ve bağırsak hastalıkları olan Baver Eye'nin bir yıldır kelepçeli muayene dayatması nedeniyle tedavi görmediği ve yine Kırıkkale Cezaevindeki Rıza Tuğrul'a kelepçeli ameliyat dayatması yapıldığı basına da yansımıştır.

Hasta tutsakların tedavi edilmesi, yaşam hakkının korunması Türkiye'nin de taraf olduğu birçok insan hakları sözleşmesi kapsamında koruma altına alınmıştır. Ulusal mevzuat kapsamında ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun (CGTİK) Günlük Yaşamdaki Haklar ve Yükümlülükler adlı ikinci bölümünün "Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri" başlıklı 71. maddesinde "*Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir.*" diyerek tutuklu ve hükümlülerin beden ve ruh sağlığının korunmasını, tedavi edilmesini bir hak olarak düzenlemiştir.

5275 sayılı kanunun ilgili maddesi tutuklu ve hükümlülerin kelepçeli olarak muayene edilmesinin önünü açmaktadır:

MADDE 50.- (1) Hiçbir halde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenlerle,

7307

c) Diğer kontrol usullerinin yetersizliği halinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, Kullanılabilir.

Bu maddenin (b) bendinde "hekimin talimat ve gözetimi"nden bahsetse de (c) bendi hekimin iradesini de ortadan kaldırmakta ve karar yetkisini "kurumun en üst amiri"ne havale etmektedir.

Üçlü Protokol'ün ilgili maddesi ise mahpusların muayeneleri için özel odaların yapılmasını, bu odalar yapılana kadar jandarmanın muayene odasına girebileceğini karar altın alıyor: Muayenelerde güvenliğin ve hasta mahremiyetinin sağlanması

MADDE 38- (1) Ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulur.

(2) Hükümlü ve tutukluların hastanelerde muayeneleri, firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılır. Jandarma muayene esnasında oda dışında bulunur ve gerekli güvenlik tedbirlerini alır. Doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma muayene odasında bulunur.

(3) Ancak, hükümlü ve tutukluların muayene esnasında yaptıkları her türlü mevzuata aykırı talepleri ilgili sağlık personeli tarafından anında jandarma devriye komutanına bildirilir.

(4) Hastanelerde tutuklu ve hükümlüler için muhafazalı muayene odaları yapılıncaya kadar jandarma muayene odası içinde bulunur ve doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbirini alır.

Yine konu ile ilgili Türk Tabipler Birliği'nin Aralık 1994'te yayınladığı bildirgede kelepçelerin açtırılmasını "hekimin görevi" olarak nitelendirmektedir:

4. Muayeneler sırasında hastaların kelepçeleri açtırılmalı, klinik özgürlük koşullarına ve hasta haklarına uygun tam bir ortam sağlanmalıdır. Bunun için muayene ortamlarında hasta ve sağlık personeli dışında kimse bulunmamalıdır. Bu hasta ve hekimin hakkı ve hekimin görevidir.

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkin Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için Kılavuz adı altında, dünyanın 15 ülkesinden 40 örgüt mensubu 75 hukukçu, felsefeci, hekim ve sağlık çalışanı, psikolog ve insan hakları aktivistlerinin katılımıyla hazırlanan ve İstanbul Protokolü olarak da bilinen ve 9 Ağustos 1999 tarihinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne sunulan yazılı metinde ise kolluk kuvvetlerinin muayenenin tamamen dışında olması gerektiği ifade edilmektedir:

124. Her alıkonulan [tutuklu anlamında kullanılmaktadır], mahremiyetine saygı gösterilen bir ortamda muayene edilmelidir. Polis ya da diğer kolluk güçleri hiç bir zaman muayene

odasında bulunmamalıdır. Bu usule ilişkin önlemden sadece muayeneyi yapan hekim, eğer alıkonuların sağlık personeline karşı ciddi bir güvenlik riski oluşturduğu yönünde ikna edici bir delili olduğunu düşünüyorsa vazgeçilebilir. Böyle bir durumda, muayene eden hekimin talebi üzerine, muayene esnasında polis ya da diğer kolluk kuvvetleri değil, sağlık kurumunun güvenlik personeli hazır bulunmalıdır. Bu koşulda da, güvenlik personeli hastaya göre işitme mesafesinin dışında (yani yalnızca görüş mesafesinin içinde) olmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Konuya ilişkin Bakanlığınıza intikal eden herhangi bir başvuru bulunmakta mıdır?
2. Basında çıkan habere ilişkin Bakanlığınızın herhangi bir çalışması bulunmakta mıdır?
3. Tutuklu ve hükümlülerin hastane sevkleri, muayeneleri ve ameliyatlarının kelepçe uygulaması ile yapılması Bakanlığınızın bilgisi dâhilinde midir?
4. Kelepçeli muayenenin vuku bulduğu hastanelere ait kamera kayıtları incelenmiş ve muhafaza altına alınmış mıdır?
5. Bakanlığınızın konunun ayrıntılarının ortaya çıkması amacıyla yerinde tespit çalışması yapılacak mıdır? Yerinde tespit yapılacak ise oluşturulacak heyette kimler yer alacaktır? Söz konusu heyette bağımsız kurumlar, insan hakları örgütleri ve siyasi partilerden üyeler bulunacak mıdır?
6. Afyon Dinar T Tipi Cezaevinde kalan göz, mide ve bağırsak hastalıkları olan Bayer Eye'nin bir yıldır kelepçeli muayene nedeniyle tedavi görmediği bilginiz dahilinde midir? Bayer Eye'nin tedavi edilmemesinin gerekçesi nedir?
7. Kırıkkale Cezaevindeki Rıza Tuğrul'a kelepçeli ameliyat dayatması yapıldığı ve bu nedenle tedavi görmediği bilginiz dahilinde midir? Rıza Tuğrul'un tedavi edilmemesinin gerekçesi nedir?
8. Elleri kelepçeli veya sedye-muayene masasına kelepçelenmiş bir hastanın muayenesi ve tedavisi insan haklarına aykırıdır. Konu ile ilgili önlem almak için Bakanlığınızın yeni bir düzenleme çalışması var mıdır?
9. Güvenlik görevlileri gözetiminde yapılan muayene ve tedavi, hasta tutuklu ve hükümlülerin mahremiyetinin ve sağlık hakkının ihlalidir. Buna ilişkin bakanlığınızın herhangi bir çalışması bulunmakta mıdır?
10. Bakanlığınıza intikal eden herhangi bir başvuru neticesinde kelepçe ile muayeneyi zorlayan hakkında soruşturma başlatılmış mıdır? 2016 yılında 'kelepçeli muayeneye' zorlayan kaç görevli hakkında soruşturma gerçekleştirilmiştir?